

Koninklijke Kentalis

www.kentalis.nl

Kentalis biedt ondersteuning voor mensen met TOS, zoals onderwijs, werkbegeleiding en zorg. Deze ondersteuning kan bestaan uit:

- Gesprekken met de student om inzicht te krijgen in en het omgaan met TOS
- Informatieoverdracht TOS naar school en stage
- Ondersteuning bij het halen van de referentieniveaus in Nederlandse taal, rekenen en vreemde talen
- Analyse leerresultaten
- Aanpassingen bespreken bij toetsen en examens
- Begeleiding naar en op stage
- Oplossingen bedenken voor didactische en sociaal/emotionele problemen.
- Presentaties op maat
- Cursus mindmap
- Psycho-educatie
- Empowerment

“De TOS-leerling die ik nu begeleid, raakt in de war bij een uitleg die langer duurt dan 5 minuten, maar hij is een kei in het maken van een woordweb of mindmap.”

Karin Kamp, docent CSG Vincent van Gogh, Beilen

“Als docent en mentor heb ik geleerd in het begin vooral rustig en sterk observerend te werk te gaan, om zo in te kunnen spelen op de specifieke behoeften van een TOS-leerling. Als andere docenten en klasgenoten goed geïnformeerd zijn door middel van een voorlichting, voorkomt dit veel misverstanden.”

Leontine Haanstra, docent Nassaucollege, Beilen

Meer info op:

www.ikenkentalis.nl: jongeren met TOS

www.spraaksaam.com: ervaringsdeskundigen en bondgenoten bij de vereniging SpraakSaam

www.com-pas.nl: pasje en app als hulpmiddel voor de communicatie

www.foss-info.nl: oudervereniging voor ouders van kinderen met TOS

www.simea.nl: protocol afwijking exameneisen

www.kentalis.nl/professionals/academie

platform met kennis over taal en communicatie

www.steunpuntpassendonderwijs.nl: informatie voor ouders

5% van de bevolking heeft TOS: een taalontwikkelingsstoornis. Ook bij u op de opleiding zitten leerlingen met TOS. TOS uit zich bij iedereen anders. De een heeft moeite met praten, de ander met het begrijpen van taal. Omdat jongeren met TOS moeite hebben met taal, gaan ze gesprekken vaak uit de weg waardoor ze zich erg eenzaam kunnen voelen.

“Ik vind het moeilijk om de docent te vragen langzamer te spreken en te herhalen, maar het gaat steeds beter.”

Marinka, 15 jaar.

“In de pauze ben ik graag even alleen omdat mijn hoofd zo vol zit. Op de stage klets ik met iedereen.”

Marco, 17 jaar

Koninklijke Kentalis

www.kentalis.nl

Informatie voor docenten over een taalontwikkelingsstoornis in het voortgezet onderwijs

Wat is een taalontwikkelingsstoornis (TOS)?

Een taalontwikkelingsstoornis is een stoornis in de moedertaalvererving waardoor beperkingen optreden in het taalbegrip, de taalproductie of beide. Leerlingen met TOS hebben vaak ook problemen met aandacht en geheugen. Auditieve informatie wordt soms verkeerd waargenomen of vertraagd verwerkt. Problemen met executieve functies leiden ertoe dat leerlingen met TOS moeite kunnen hebben met planning en besluitvorming.

Veel mensen weten niet wat TOS is. Vaak wordt TOS verward met dyslexie, stotteren, een algemene taalachterstand, een lager IQ of autisme.

“Ik mag nu de talenproefwerken spreiden, omdat ik anders alles door elkaar haal.”

Nina, 14 jaar.

1. Gelijkwaardigheid

“Ik wil als de klas zijn, maar ze zeggen dat ik kinderachtig doe”.

Leerlingen met TOS willen aangestuurd worden, maar ook op hun eigen verantwoordelijkheid gewezen worden.

Benader de leerling met geduld, respect en begrip. Gebruik humor en zorg voor persoonlijk contact. Benader de leerling leeftijd-conform en bespreek gepast schoolgedrag. Geef de tijd om met eigen oplossingen te komen. Wees duidelijk over wat er verwacht wordt. Geef feedback en wees oplossingsgericht. Stimuleer de leerling om zoveel mogelijk zelf te regelen. Wees transparant. Blijf eisen stellen

2. Gehoord worden

“Vraag maar aan mijn ouders wat ik heb”.

Leerlingen met TOS hebben moeite met taalvorm, taalinhoud en taalgebruik. De communicatieve redzaamheid is vaak gering. Hierdoor uiten ze zich minder makkelijk. Dat betekent niet dat ze minder behoefte aan communicatie en contact hebben. Inzicht in mogelijkheden en acceptatie van beperkingen zijn essentieel.

Ga ervan uit dat de leerling zijn verhaal wil vertellen en dat hij zich gewaardeerd wil voelen. Stimuleer contact en neem en geef tijd om te vertellen en te redeneren. Spreek waardering uit voor elke poging tot communicatie. Structureer de communicatie door wie-,wat-,waar-,hoe-,waarom- vragen te stellen. Voorlichting door de leerling met hulp van een Kentalis-medewerker kan helpend zijn. Vraag ouders welke ondersteuning werkt.

3. Studieresultaten analyseren en bespreken

“Ga ik over?”

De afspraken tussen leerling, ouders en school worden in een ondersteuningsplan vastgelegd als onderdeel van het ontwikkelingsperspectief. Overgangsnormen worden vaak niet begrepen omdat de informatie te veel en te talig is.

Zorg voor een uitgebreide intake en maak afspraken die voortkomen uit de ondersteuningsvragen. Informeer de leerling regelmatig over het actuele en gewenste niveau en bied extra lessen aan onder of na schooltijd. Bespreek de overgangsnormen en controleer of het begrepen is. Verduidelijk en herhaal wat belangrijk is om te leren. Geef regelmatig feedback over leeropbrengsten en informeer ouders. Oefen en bespreek toetsen indien mogelijk. Maak gebruik van succeservaringen om prestaties te verbeteren.

ONDERWIJSBEHOEFTE van de V0-leerling

4. Informatieverwerking

“Dan zeg ik opeens ‘Ich bin’ bij Engels en iedereen moest lachen.”

Het werkgeheugen van leerlingen met TOS kan snel overbelast raken. Vooral grote hoeveelheden tekst en auditieve informatie worden moeilijk verwerkt, snel vergeten en onjuist opgeslagen. Leerlingen met TOS hebben grote moeite te schakelen in vreemde talen. Een rumoerige omgeving bemoeilijkt informatieopname. Dit kan zorgen voor stress en schoolverzuim.

Begin en eindig de les met dezelfde samenvatting. Herhaal regelmatig. Laat herhalen door klasgenoten. Geef de leerling tijd om te formuleren. Moedig het gebruik van geheugenondersteuning aan: gebruik een woordweb, mindmap, visualiseer, omcirkel highlights. Geef informatie zowel mondeling als schriftelijk (het liefst ook vooraf). Denk aan hand-outs van presentaties, filmpjes of foto's via mobiele telefoon. Gebruik en faciliteer eventueel een buddy. Houd rekening met de hoeveelheid toetsen van vreemde talen in een periode. Soms is het nodig om een vreemde taal te laten vallen. Hierdoor ontstaat extra tijd om b.v. Engels te oefenen. Luistertoetsen mogen in een aparte ruimte worden afgenomen.

5. Woordenschat

“Ik snap soms maar de helft van de tekst, de rest verzin ik er dan bij.”

Om een tekst te begrijpen moet de leerling 90% van de woorden kennen. Besteed aandacht aan woordenschat, en tekstbegrip in ALLE lessen. Oefen schooltaalwoorden maar ook beroepswoorden uit de stage of praktijkles en bied ze mondeling en schriftelijk aan in vakgebonden context. Markeer kernwoorden en geef gelegenheid tot verwerking en consolidatie. Herhaal en laat nieuwe woorden opschrijven en uitspreken.

(c) Ontwerphaven

6. Informatie opzoeken

“Welk woord moet ik in de balk typen, ik kan niks met Google?”

Studenten met TOS vinden het moeilijk zoektermen te bedenken.

Denk mee met de leerling over hoofd- en bijzaken. Stimuleer inlezen. Verduidelijk beoordelingscriteria. Gebruik de strategie waarbij de leerling de tekst leest, in eigen woorden navertelt en vervolgens weer leest. Laat uitgewerkte voorbeelden bestuderen. Gebruik verschillende informatiebronnen. Ondersteun met het vinden van informatie.

7. Taalniveau

“Ik schrik soms als iemand mijn tekst voorleest, zo kinderachtig.”

De zinsbouw is vaak eenvoudig. Het kost de leerling moeite om moeilijke woorden op te roepen en toe te passen.

Stimuleer, corrigeer en voeg complexere woorden toe en herhaal deze woorden samen met de leerling. Noteer een aantal woorden per gesprek en herhaal deze tijdens het volgende gesprek. Oefen met beroepswoorden, beroepsinstructies en herhaal woorden en zinnen die vaak bij schrijfopdrachten worden gebruikt. Zorg dat de leerling in de les wordt gehoord.

8. Oefenen in de praktijklessen en op stage

“In de praktijkles wacht ik af; soms weet ik niet welk gereedschap ik moet pakken.”

Luisteren naar en uitvoeren van een talige opdracht met onbekende woorden kan voor verwarring zorgen. De leerling met TOS weet niet meer wat hij het eerst of het laatst moet doen.

Schrijf de opdracht inclusief de deelopdrachten op. (opdrachtenkaart). Laat zien en benoem wat de bedoeling is. Laat nadoen en laat verwoorden. Check of de leerling het begrepen heeft door na te vragen. Geef stimulerende feedback en voeg nieuwe woorden toe. Zorg voor kennisoverdracht naar praktijkdocent en stagebegeleider. Een ervaren docent/begeleider met kennis over TOS helpt om de stage tot een succes te maken. Soms kan een verlengde stage leiden tot het gewenste resultaat.